

บทที่ 4

กลวิธีการประพันธ์ของซิงูอา อาเซเบ

บทที่สี่ผู้วิจัยศึกษาเรื่องกลวิธีการประพันธ์ของซิงูอา อาเซเบ เรื่องของรูปแบบวรรณกรรม การใช้องค์ประกอบต่าง ๆ ในงานวรรณกรรมเช่น ตัวละคร ฉาก ฯ รวมถึงการใช้ภาษาของผู้ประพันธ์ด้วย อาเซเบให้ความสำคัญกับองค์ประกอบในการประพันธ์ การเลือกใช้อุปกรณ์ประกอบ แต่ละส่วนมีส่วนช่วยในการนำเสนอแนวความคิดหลักของเนื้อหาในงานประพันธ์ของเขา

นักวิจารณ์วรรณกรรมหลายคนได้มองว่าอาเซเบเป็นนักเขียนวรรณกรรมแนวหลังอาณานิคม “Postcolonial Literature” แต่วรรณกรรมของอาเซเบไม่ได้เป็นแค่วรรณกรรมหลังอาณานิคมเท่านั้น วรรณกรรมของเขาได้ครอบคลุมทั้งช่วงก่อนตกเป็นอาณานิคม ในเวลาที่ตกเป็นอาณานิคม และช่วงหลังอาณานิคมด้วย ดังนั้นงานของอาเซเบจึงมีการถ่ายทอดความเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิม ภาพของชาติมหาอำนาจในการเข้าครอบครองดินแดน และมีการนำเสนอความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสังคมดั้งเดิมในนวนิยายของเขาด้วย

4.1 องค์ประกอบในการประพันธ์

อาเซเบ เลือกนำรูปแบบการประพันธ์แบบนวนิยายมาใช้เขียนงานของเขาเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาและเรื่องราวที่กล่าวไว้ในข้างต้น เป็นเรื่องของคนพื้นเมืองและคนตะวันตกในช่วงที่มีการล่าอาณานิคม อาเซเบนำรูปแบบนวนิยายของตะวันตกที่มีอยู่เดิมมาปรับเปลี่ยนใช้สร้างเป็นรูปแบบนวนิยายของตนเอง รูปแบบนวนิยายของตะวันตกเดิมเป็นรูปแบบที่มีความซับซ้อนละเอียด หย่อนอยู่ในตัวเอง กล่าวคือ นวนิยายมีลักษณะของโครงเรื่องและองค์ประกอบหลักอยู่ไม่ว่าจะเป็นการวางโครงเรื่องที่มีจุดเริ่มต้น ปมปัญหา จุดวิกฤต และการคลี่คลายเพื่อนำไปสู่บทสรุปของเรื่อง นอกจากเค้าโครงแล้วองค์ประกอบที่อยู่ภายในเป็นสิ่งที่ทำให้นวนิยายมีความสมบูรณ์ องค์ประกอบที่กล่าวถึงนี้คือ แก่นเรื่อง ตัวละคร ฉาก มุมมองและเสียงของผู้เล่า สุดท้ายคือสัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อสารคือภาษานั้นเอง

ลักษณะที่มีความยืดหยุ่นของโครงเรื่องและองค์ประกอบต่าง ๆ ของนวนิยายเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้อาเชเบเลือกใช้รูปแบบการเขียนเช่นนี้ เนื่องจากอาเชเบต้องการรับเอาหรือของยืมวรรณกรรมต้นแบบของตะวันตกมาใช้เขียนนวนิยายของเขา เพราะวัฒนธรรมดั้งเดิมของอาเชเบไม่มีรูปแบบของวรรณกรรมหลายลักษณะมีแต่วรรณกรรมแบบมุขปาฐะ เขาจึงไม่สามารถหารูปแบบการเขียนของชนพื้นเมืองได้ อาเชเบจำเป็นต้องขอยืมรูปแบบการเขียนของตะวันตกซึ่งเป็นสิ่งที่เขาค้นเคยเพราะเขาได้รับการศึกษาทางด้านวรรณกรรมมาโดยตรงจากประเทศอังกฤษ จึงมีความชำนาญในการเขียนและการอ่านวรรณกรรมของตะวันตกเป็นพื้นฐาน อาเชเบได้เห็นว่ารูปแบบของนวนิยายนี้เองที่มีความยืดหยุ่นพอที่จะทำให้เขาได้ดัดแปลงให้เป็นรูปแบบวรรณกรรมให้เป็นรูปแบบที่เขาต้องการได้

กระบวนการแปรเปลี่ยนรูปแบบนวนิยายตะวันตกให้กลายเป็นรูปแบบการเขียนที่มีลักษณะเฉพาะของผู้ประพันธ์ อาเชเบนำรูปแบบนวนิยายของตะวันตกมาใช้โดยผ่านกระบวนการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการวางลำดับของเรื่องไม่ตามกรอบของตะวันตกที่ยืมมา เนื้อหาที่เล่าเป็นเรื่องของคนพื้นเมืองเสียเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะป็นวิถีชีวิตของชนพื้นเมือง ประเพณี พิธีกรรม วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม เทศกาลงานสำคัญ การนับถือศาสนา อีกทั้งมีการสอดแทรกรูปแบบการเล่าเรื่องของคนพื้นเมืองอยู่ตลอดเวลา ภาษาที่ใช้ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษตามแบบแผนของอังกฤษมีการนำภาษาพื้นเมืองมารวมอยู่ด้วย เท่ากับว่ากรอบหรือรูปแบบเป็นของตะวันตกแต่เนื้อหาภายในมีเรื่องราวและสีสันของความเป็นคนพื้นเมืองชนเผ่าอิโบอย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้อาเชเบได้รับการยกย่องจากนักเขียนชาวแอฟริกันรุ่นหลังว่าเป็นเสมือนต้นแบบของนักเขียนรุ่นหลังอีกหลายคน " With some justice Achebe may be deemed the 'father of the African novel in English'..."¹ การที่อาเชเบเป็นคนแรก ๆ ที่เขียนนวนิยายในรูปแบบของชาวแอฟริกันจึงถือเป็นความท้าทายและเป็นความพยายามในการหาจุดยืนเพื่อแสดงถึงความเป็นนักเขียนชาวแอฟริกัน โดนมีจุดประสงค์เพื่อนำเสนอเรื่องราวของคนแอฟริกันพื้นเมืองที่แท้จริงให้ผู้อื่นได้รับรู้ และเพื่อจะได้ขจัดหรือบรรเทาอคติของคนตะวันตกที่มีต่อคนพื้นเมืองแอฟริกันตามที่นักเขียนชาวตะวันตกบางคนได้เคยเขียนไว้ การปรับเปลี่ยนองค์ประกอบต่าง ๆ ในนวนิยายของชินูอา อาเชเบ เขาใช้องค์ประกอบต่าง ๆ ไม่ว่าจะโครงเรื่อง มุมมอง ฉาก ตัวละคร ฯ เพื่อชี้ให้เห็นแก่นของเรื่องที่แสดงถึงความเป็นแอฟริกันอย่างที่งานเขียนของตะวันตกไม่มี

¹ C.L. Innes, *Chinua Achebe*, p. 19.

4.1.1 ฉาก

อาเชเบได้ใช้ฉากเป็นส่วนสำคัญที่แสดงให้เห็นความเป็นชนพื้นเมือง โดยการสร้างฉากของอาเชเบได้ผ่านการเล่าของผู้เล่าและมุมมองของตัวละคร และทำให้เห็นว่าถ้าฉากนั้นมาจากมุมมองของคนตะวันตกก็จะมองลักษณะของแอฟริกันเป็นแบบหนึ่ง แต่ถ้ามองในมุมมองของแอฟริกันก็จะมีลักษณะที่ต่างกันออกไป เช่น มุมมองของ วินเทอร์บอททอมที่มีต่อดินแดนของคนพื้นเมืองว่าเป็นที่ ๆ ไม่น่าอยู่ ภูมิอากาศไม่ดี อาหารไม่ดี สร้างความเจ็บป่วย "Fifteen years ago Winterbottom might have been so depressed by the climate and the food as to have doubts about service in Nigeria."² ซึ่งมุมมองนี้เป็นมุมมองที่เป็นอคติของชาวตะวันตก ตัวอย่างที่จะนำมาเปรียบเทียบให้เห็นการนำเสนอฉากของสายตานิวกินีของชาวตะวันตกคือเรื่อง Mister Johnson ของ จอยซ์ แคร์รี่ ที่บรรยายภาพของเมืองของคนไนจีเรียที่อยู่ทางตอนเหนือว่าเป็นเมืองที่ธรรมดาไม่ได้มีความพิเศษอะไร ไม่มีความสวยงาม ความสะอาดสบาย หรือความสะอาดแต่อย่างใด เป็นเหมือนที่อยู่ของสัตว์ ฯลฯ

Fada is the ordinary native town of the western Sudan. It has no beauty, convenience or health. It is dwelling place at one stage from rabbit warren or the badger burrow; and not so cleanly kept as that latter. It is a pioneer settlement five or six hundred years old, built on its own rubbish heaps, without charm even of antiquity....³ (การเน้นเป็นของผู้วิจัย)

จากนวนิยายของจอยซ์ แคร์รี่ เบื้องต้นคำที่ใช้กล่าวถึงดินแดนของคนพื้นเมืองมักเป็นคำที่มีความหมายในเชิงลบทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้อาเชเบจึงได้ใช้การอธิบายบรรยายภาคและสภาพบ้านเมือง หรือพยายามชี้ให้เห็นว่าคนตะวันตกมองว่าดินแดนของคนพื้นเมืองเป็นที่ ๆ ไม่เจริญ ไม่น่าอยู่ แต่ฉากที่อาเชเบได้นำเสนอความคิดของโอบิ โอกอนโกวเมื่อไปอยู่ที่อังกฤษแล้วย้อนคิดถึงบ้านเกิดของตนกลับต่างกันโดยสิ้นเชิง โอกอนโกวเขียนเป็นบทกลอนเมื่อนึกถึงบ้านของตนเองว่า

² Chinua Achebe, *Arrow of God*, p.30

³ Joyce Cary, *Mister Johnson*. (1st American Ed.), New York: Harper, 1920, p.105.

“How sweet it is to lie beneath a tree
 At eventime and share the ecstasy
 Of jocund birds and firmly butterflies;
 How sweet to leave our earthbound body in its mud,
 (...)”⁴

อาเชเบแสดงให้เห็นถึงการเสนาสภาพที่ได้แย้งกับสายตาของชาวตะวันตกที่มองดินแดนของชนพื้นเมืองโดยผ่านความรู้สึกตัวละครคนพื้นเมืองที่ต้องไปอยู่ต่างแดน แล้วคิดถึงบ้านเกิดของตน จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกัน อีกฉากหนึ่งคือฉากที่แสดงให้เห็นถึงความทรมาณของไอบิ โอกอนโกวที่อยู่ในประเทศอังกฤษตอนฤดูหนาว โอกอนโกวก็รู้สึกเช่นเดียวกับวินเทอร์บอททอมที่ต้องทนอยู่ในดินแดนของคนพื้นเมืองเช่นกัน

เหล่านี้เป็นตัวอย่างของการสร้างฉากของอาเชเบโดยอาศัยมุมมองของตัวละครที่เป็นชนพื้นเมืองและคนตะวันตก และเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นความขัดแย้งทางความรู้สึกของตัวละครทั้งสองกลุ่มที่มีต่อสภาพความเป็นอยู่ ภูมิอากาศของคนพื้นเมือง

ฉากมีส่วนช่วยในการนำเสนอภาพสังคมวัฒนธรรมของชนเผ่าอิโบ การบรรยายฉากของอาเชเบได้มีส่วนทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงความเป็นชนพื้นเมืองมากขึ้น นวนิยายของอาเชเบเต็มไปด้วยฉากของประเพณี พิธีกรรม งานเทศกาล ความเชื่อต่าง ๆ ของคนพื้นเมือง ต่าง ๆ เช่น เทศกาลยัมใหม่ (New Yam Festival) พิธีแต่งงาน ลักษณะการปกครอง อธิบายถึงการให้ความสำคัญกับเพศชายเป็นสังคมแบบปิตาธิปไตยให้อำนาจกับผู้ชายมีสิทธิในการปกครองเช่นฉากการร่วมกันตัดสินปัญหาของเผ่าในเรื่อง *Things Fall Apart* นวนิยายบอกไว้ชัดเจนว่าพื้นที่ด้านในที่มีการประชุมเป็นของผู้ชาย ส่วนผู้หญิงอยู่ได้แค่ด้านนอกเท่านั้น

“It was clear from the way the crowd stood or sat that the ceremony was for men. There were many women, but they looked on from the fringe like outsider. The title men and elders sat on their stools waiting for the trials to begin.”⁵

⁴ Chinua Achebe, *No Longer at Ease*, p.19.

⁵ Chinua Achebe. *Things Fall Apart*, p. 87.

นอกจากบทบาทของผู้ชายพื้นที่ ๆ มีให้กับผู้หญิงก็คือในบ้านโดยเฉพาะเรื่องในครีว ภาพงานเลี้ยงที่ต้องมีการทำอาหารบทบาทของผู้หญิงจะมีความโดดเด่นขึ้นมาทันที อาเซเบได้ใช้ฉากเหล่านี้ให้ผู้อ่านเห็นถึงวิถีชีวิต และหน้าที่ของคนพื้นเมืองที่ต้องปฏิบัติทั้งชายและหญิง เป็นภาพฉากของยุคก่อนการเข้ามาของมหาอำนาจตะวันตก นอกจากนั้นเมื่อคนตะวันตกเข้ามาอาเซเบได้นำเสนอภาพบ้านเมืองที่เปลี่ยนไป เช่นการสร้างถนนและคลองชลประทานในเรื่อง *Arrow of God* ผู้อ่านได้พบบ้านเมืองที่มีไฟฟ้า มีคลับบาร์ การคมนาคมขนส่งที่มีความเจริญก้าวหน้าในยุคที่มีความเจริญทางวัตถุอย่างเรื่อง *No Longer at Ease* เป็นต้น

นี่คือบทบาทและหน้าที่ของฉากที่อาเซเบให้ความสำคัญ เพราะฉากเป็นเสมือนกระจกที่สะท้อนความเป็นชนพื้นเมืองและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสังคมพื้นเมืองเผ่าอโอบิได้อย่างดี

4.1.2 ตัวละคร

ในการศึกษาคำนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาการสร้างตัวละครของ ชินูอา อาเซเบ พบว่าสามารถแบ่งตัวละครได้หลัก ๆ สองประเภท คือ ตัวละครคนพื้นเมือง และ ตัวละครชาวตะวันตก บทบาทของตัวละครของอาเซเบมีความชัดเจนตรงที่ เขาใช้ตัวละครเป็นตัวแทนในการถ่ายทอดให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างคนพื้นเมืองกับชาวตะวันตก โดยให้ตัวละครพื้นเมืองเป็นตัวแทนคนผิวดำและเป็นผู้ยืนยันความเป็นมนุษย์เพื่อลบล้างอคติของคนขาวว่าคนดำ “ไม่ใช่มนุษย์มีความป่าเถื่อนราวกับสัตว์” ส่วนตัวละครคนตะวันตก อาเซเบได้ใช้วิธีการสร้างตัวละครแบบเดียวกับที่นักเขียนตะวันตกบางคนได้นำเสนอตัวละครคนพื้นเมือง โดยใช้วิธีการสร้างแบบ Stereotype เพื่อใช้วิธีการนี้ได้กลับชาติมหาอำนาจที่มองคนดำด้วยอคติทางชาติพันธุ์มาโดยตลอด

- ตัวละครพื้นเมือง

ตัวละครคนพื้นเมืองเป็นตัวละครที่ถือว่ามีความสำคัญกับนวนิยายของอาเซเบ เพราะตัวละครเหล่านี้เป็นเสมือนตัวแทนที่สนับสนุนเป้าหมายของการแตงนวนิยายของเขาเอง และเป้าหมายนั้นก็คือการถ่ายทอดความเป็นคนพื้นเมือง ออกมาสู่สายตาของคนภายนอกที่เป็นผู้อ่านให้รับรู้ถึงความเป็นชนพื้นเมืองว่าแท้จริงแล้วชนพื้นเมืองหรือดินแดนของคนพื้นเมืองไม่ได้เป็นสถานที่ที่ไร้อารยธรรม คนที่อาศัยอยู่ที่นั่นแม้ว่าจะเป็นคนที่มีผิวดำก็ได้เป็นคนที่ไม่หวาดกลัวป่าเถื่อน อาเซเบรู้สึกกังวลเกี่ยวกับภาพลักษณ์ที่ผิดหรือที่บิดเบือนไปจากความจริงเหล่านี้เป็นสิ่งที่เขาได้รับทราบจากการอ่านนวนิยายหรือผลงานทางสังคมวิทยา มานุษยวิทยา เช่น งานของ โจเซฟ คอน

ราด (Joseph Conrad) เรื่อง *Heart of Darkness* หรือ งานของจอยซ์ แครี Joyce Cary เรื่อง *Mister Johnson* ถือเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เขาได้เลือกที่จะเป็นนักเขียนด้วย

I was very young, since 1953. I had been impressed by the works of Joyce Cary and especially by the one of his books, Mister Johnson, in which he shoes Nigerian characters. He is an excellent English writer, who had lived here, for he resided in Northern Nigeria during his youth, but he cannot see the Hausa like a proper Nigerian and, in fact, what result is more of caricature than true description. Also, reading Cary impelled me to show what was false in him and brought forth a desire to write that I've had for a long time.⁶

แต่เดิมวรรณกรรมหรือเอกสารทางมานุษยวิทยาของชาวตะวันตกมักกล่าวถึงชนพื้นเมืองในแอฟริกันว่าเป็นคนพื้นเมืองมีความล้าหลัง ป่าเถื่อน เป็นเสมือนสัตว์ ไร้ความเป็นอารยชน คนแอฟริกันหรือตัวละครแอฟริกันก็กลายเป็นตัวละครที่เป็นแบบฉบับ (Stereotype) เมื่ออาเซเบอ่านข้อมูลเหล่านี้ทำให้เขารู้สึกวิตกกังวลเกี่ยวกับข้อมูลที่เอกสารหรือหนังสือเหล่านี้ได้เสนอมา อาเซเบต้องการแก้ไขและพยายามลบภาพลักษณ์ที่บิดเบือนเหล่านี้ อาเซเบพยายามสร้างตัวละครของเขาให้เป็นตัวละครที่ไม่ใช่ตัวละครแบบฉบับอย่างที่วรรณกรรมของตะวันตกที่ได้เขียนถึงคนพื้นเมือง ตัวอย่างเช่น นวนิยายทั้งสามเรื่องของอาเซเบเมื่อนำมาพิจารณาพบว่าตัวละครทั้งสามตัวมีการสร้างให้ตัวละครนั้นสามารถสื่อและถ่ายทอดความเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะป็นโกลอนโกว ในเรื่อง *Things Fall Apart*, โอบิ โกลอนโกว ในเรื่อง *No Longer at Ease* หรือเอซูลู ในเรื่อง *Arrow of God* ต่างก็เป็นตัวละครที่มีพัฒนาการอยู่ตลอดเวลาทั้งในเรื่องความคิด อารมณ์ อาเซเบได้ใช้สถานการณ์ต่าง ๆ ในเรื่องเป็นเครื่องมือที่เผยลักษณะของตัวละครออกมา เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวละครสามารถเกิดขึ้นได้กับคนทุกคน เขาสร้างตัวละครให้มีความเป็น "มนุษย์" คือต้องผ่านเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตของตัวละคร พบเจอกับภาวะที่ต้องเผชิญกับปัญหา เป็นตัว

⁶ Chinua Achebe. An Interview with Chinua Achebe Afrique/1962. In Bernth Lindfors, *Conversations with Chinua Achebe*, p.8. Mississippi: University Press of Mississippi, 1997.

ละครมีความเข้มแข็งและมีความอ่อนแออยู่ในตัวละครของเขา โดยค่อย ๆ เผยออกมาให้ผู้อ่านได้ทำความรู้จักกับตัวละครของเขาทีละน้อยอย่างค่อยเป็นค่อยไป ตัวอย่างเช่น

อาเซเบ สร้างโกลอนโกวให้เป็นตัวละครที่แสดงถึงความเป็นมนุษย์ของชนพื้นเมือง โดยให้โกลอนโกวเป็นตัวละครเอกที่เกิดมาในครอบครัวที่ยากจน เห็นภาพที่แม่และพี่น้องต้องทำงานหนักมาโดยตลอดในขณะที่พ่อของเขากลับไม่ดูแลรับผิดชอบครอบครัว สิ่งเหล่านี้จึงกลายเป็นปมในชีวิตของโกลอนโกวและเป็นการสร้างแรงผลักดันให้โกลอนโกวกลายเป็นคนที่มีความรับผิดชอบครอบครัว และไม่ยอมเป็นคนที่ล้มเหลวอย่างพ่อ โกลอนโกวเป็นคนที่ฝึกฝนตนเอง มีความเก่งและมีความสามารถทั้งเรื่องการต่อสู้และการทำมาหาเลี้ยงชีพซึ่งถือเป็นสิ่งที่ทำให้คนในเผ่าได้รับการยกย่อง แต่สุดท้ายด้วยปมของความไม่ต้องการที่จะเป็นคนล้มเหลวในชีวิต โกลอนโกวจึงเลือกที่จากไปอย่างมีศักดิ์ศรีมากกว่าจะถูกคนขวามาย้ายศักดิ์ศรีของตนเอง อาเซเบพยายามให้ผู้อ่านเห็นว่าตัวละครคนพื้นเมืองตัวนี้มีความเป็นมนุษย์เหมือนคนทั่วไป มีสังคมของเขาเอง และต้องการการยอมรับจากคนอื่นในสังคม มีปัญหาที่คิดหาวิธีแก้ไข และที่สำคัญคือการมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่าในความเป็นมนุษย์ของตนเอง

ความเป็นมนุษย์และภาพของผู้ถูกระทำจากคนขาวได้นำเสนอผ่านตัวละคร เอซูลู (Ezeulu) นวนิยายเรื่องสุดท้ายในนวนิยายไตรภาคของอาเซเบ ตัวละครเอซูลูถือว่าเป็นตัวละครเอกที่มีความสำคัญคนหนึ่ง อาเซเบสร้างให้ตัวละครตัวนี้มีความผิดพลาดในชีวิตและเป็นความผิดพลาดที่ยากจะได้รับการให้อภัย ถือเป็นเหตุการณ์หนึ่งที่น่าเกิดขึ้นได้จริงในชีวิตมนุษย์ เรื่องนี้อาเซเบนำเสนอในเรื่องการต่อสู้ระหว่างศาสนาของชนพื้นเมืองกับการปกครองของมหาอำนาจตะวันตก เอซูลูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเพราะเขาเป็นผู้ดูแลเรื่องของการกำหนดวันในการทำพิธีในการบูชาเทพเจ้าต่าง ๆ คอยดูแลเรื่องของขนบธรรมเนียม ประเพณีและพิธีกรรมที่ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของคนในเผ่า

Whenever Ezeulu considered the immensity of his power over the year and the crops and therefore, over the people he wondered if it was real. It was true he named the day for the feast of the Pumpkin Leaves and for the New Yam feast; but he did not choose it. He was merely a watchman. His power was no more than the power of a child over a goat that was said to be

his. As long as the goat was alive it could be his; he would find it food and take care of it.⁷

อาเชเบก็ได้ให้เอซูลูเป็นเหมือนตัวละครเอกตัวอื่น ๆ โดยสร้างให้ตัวละครตัวนี้มีจุดจบที่เป็นแบบอย่างให้กับคนรุ่นหลัง เพราะหลังจากที่ได้เห็นความสำคัญของเอซูลูแล้ว ปัญหาของเอซูลูก็เกิดขึ้นเมื่อเขามีความขัดแย้งกับคนพื้นเมืองที่มีอำนาจเช่นเดียวกับเขาคืออานากา (Nwaka) ในเรื่องการทำสงคราม แต่เมื่อมีการทำสงครามไประยะหนึ่งชาติมหาอำนาจได้มาเป็นผู้หยุดสงคราม ปัญหาของตัวละครเอกตัวนี้เริ่มต้นที่เอซูลูเข้าใจผิดว่าชาติมหาอำนาจต้องการช่วยสร้างความสงบให้กับดินแดนของเขา และเอซูลูเริ่มเห็นพ้องกับชาติมหาอำนาจแต่ในที่สุดเอซูลูถูกทรยศจากการร่วมมือของชาติมหาอำนาจและอานากา ทำให้เขาไม่ได้ประกาศเรื่องการฉลองชัยชนะใหม่ เก็บเกี่ยวผลผลิตไม่ได้ ยัมที่ไร้กี้ต้องเน่าเสียหายมากมาย คนทั้ง 6 หมู่บ้านเกิดความเดือดร้อนด้วยเหตุนี้ความศรัทธาในเอซูลูลดลง เขาถูกลงโทษจากคนทั้ง 6 หมู่บ้านโดยคนในหมู่บ้านไม่ให้การยอมรับเขา สิ่งที่เอซูลูทำนั้นเป็นการทำผิดต่อหน้าที่ของตนเองและต่อคนในเผ่าจำนวนมาก โทษที่เขาได้รับเป็นความเพิกเฉยเอซูลูเหมือนคนไม่มีตัวตนถือเป็นความทรมานทั้งทางกายและทางใจ และไม่อาจบอกได้ว่าการลงโทษนี้จะสิ้นสุดลงเมื่อไหร่

ตัวอย่างของเอซูลูแสดงให้เห็นว่าอาเชเบพยายามให้เอซูลูถ่ายทอดถึงความเชื่อของคนเผ่าในเรื่องของพิธีกรรม เรื่องการจะเพาะปลูกหรือเก็บเกี่ยวผลผลิตก็ต้องมีการรอให้ถึงวันที่เทพเจ้าเป็นผู้กำหนด โดยมีเอซูลูเป็นผู้ได้รับมอบอำนาจในการดูว่าถึงเวลาที่ควรจะทำพิธีนั้นแล้วหรือยัง แสดงให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตของคนพื้นเมืองที่ผูกติดกับความเชื่อในพิธีกรรมของพวกเขา ตลอดเวลาเขายังมีความเชื่อในตัวเอซูลูว่าเป็นคนที่สามารถกำหนดได้ว่าใช้วันใด เอซูลูจึงไม่ได้มีความสำคัญแค่เป็นผู้นำทางศาสนาเท่านั้น แต่เท่ากับเขามีความสำคัญต่อปากท้องและชีวิตของคนทั้ง 6 หมู่บ้านนั่นเอง และการกระทำของชาติมหาอำนาจที่ทำลายความเชื่อมั่นในตัวเอซูลูผู้มีหน้าที่เชื่อมโยงรับสารจากเทพเจ้าเพื่อมาบอกต่อกับคนพื้นเมืองเพื่อปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ เมื่อผู้ส่งต่อความเชื่อถูกทำลายลงเท่ากับคนในเผ่าก็จะไม่มีโอกาสรับสารจากเทพเจ้า การกระทำประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ก็ถูกตัดขาดไป ส่งผลให้คนในเผ่าถูกตัดขาดจากสิ่งที่ยึดเหนี่ยวคนในเผ่าเข้าไว้ด้วยกันด้วย

ในนวนิยายของอาเชเบตัวละครที่เป็นชนพื้นเมืองส่วนใหญ่มีเค้าโครงมาจากบุคคลในชีวิตและประสบการณ์ของอาเชเบด้วย อย่างเรื่องของเอซูลูนี้อาเชเบกล่าวว่าเขาได้รับอิทธิพล

⁷ Chinua Achebe, *Arrow of God.*, p.3

ของตัวละครนี้มาจากบันทึกของ ไชมอน เอ็นโนลิม (Simon Nnolim) ในหนังสือที่ชื่อ *The History of Umuchu*⁸

นอกจากนั้นตัวละครอย่างโอบิ โอกอนโกว ก็มีเค้าโครงชีวิตเหมือนอาเซเบ หรือสังเกตได้จากเรื่อง *No Longer at Ease* ได้ เนื่องจากหากผู้อ่านสังเกตจะพบว่าพื้นฐานของตัวละครโอบิ โอกอนโกวเป็นตัวละครมีความคล้ายคลึงกับชีวิตจริงของตัวอาเซเบผู้เขียนเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการอยู่ในครอบครัวที่นับถือคริสต์ศาสนา การที่มีโอกาสได้รับการศึกษาจากหมอสอนศาสนาชาวตะวันตก การได้เป็นนักเรียนที่ได้รับทุนไปเรียนต่อที่ประเทศอังกฤษ จึงถือได้ว่าอาเซเบได้นำเรื่องของตนเองที่ถือเป็นคนพื้นเมืองคนหนึ่งมาเป็นองค์ประกอบในการสร้างตัวละคร และเป็นประสบการณ์ที่เขาได้เห็นโดยตรงจากเหตุการณ์ของการตกเป็นใต้อาณานิคมของอังกฤษ เพราะอาเซเบเกิดเมื่อปีคริสต์ศักราช 1930 ก่อนที่ไนจีเรียจะได้รับเอกราชประมาณ 30 ปี จึงเป็นเหตุให้อาเซเบพยายามที่จะสร้างตัวละครเพื่อถ่ายทอดความเป็นตัวตนที่แท้จริงของคนพื้นเมืองหลังจากที่เขาได้เห็นความคลาดเคลื่อนและบิดเบือนในการนำเสนอภาพลักษณ์ของความเป็นแอฟริกา และแอฟริกัน ในนวนิยายของชาวตะวันตกเป็นต้น⁹ หรือมร.บราวน์ บาทหลวงคนแรกที่เข้ามาเผยแผ่ศาสนาในเรื่อง *Things Fall Apart* ก็มีลักษณะเหมือนครูที่สอนหนังสือให้อาเซเบ

โอบิ โอกอนโกว ตัวละครพื้นเมืองที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นมนุษย์อีกแบบหนึ่ง ที่ปล่อยใจของตนเองให้ตกไปกับอำนาจฝ่ายต่ำ อย่างโอบิ โอกอนโกว ตัวละครคนพื้นเมืองในนวนิยายเรื่อง *No Longer at Ease* จุดเริ่มต้นชีวิตของโอบิ โอกอนโกว ถือว่าเขาโชคดีที่ได้มีโอกาสได้รับการศึกษาไปเรียนต่อที่ต่างประเทศ แต่จุดพลิกผันคือความอ่อนแอทำให้เขาไม่ยึดมั่นในอุดมการณ์ของตนเองที่จะไม่รับสินบนต่าง ๆ แต่อาเซเบได้ทำให้เห็นว่าโอบิต้องเผชิญกับปมปัญหาทางเศรษฐกิจจึงหลวมตัวไปกับอำนาจของกิเลสฝ่ายต่ำ ยอมจำนนต่อการรับสินบน เขาจึงต้องตก

⁸ Achebe has based his novel on an actual incident, recorded by Simon Nnolim in *The History of Umuchu*, in which a priest called Ezeagu rejected a chieftaincy in 1913, was imprisoned and refused to roast the sacred yams for the months missed Simon Nnolim, *The History of Umuchu*, Enugu: Eastern Syndicate Press, 1953. Revised by Charles Nnolim, Enugu: Ochumba Press, 1976. [Achebe may have learned some details of story when he interviewed Simon Nnolim and others in Umuchu while he working on a program for the Nigerian Broadcasting Service in 1957, but he was not aware of the written account.]

⁹ Available from: [http:// www.sparknote.com](http://www.sparknote.com)

อยู่ในสภาพคนที่ไร้เกียรติไร้ศักดิ์ศรี จนกลายเป็นจุดที่ทำให้ชาติมหาอำนาจใช้โจมตีและดูถูกคนพื้นเมืองว่าคอร์รัปชันจนเป็นนิสัย และถือโอกาสสร้างอคติกับคนแอฟริกันโดยรวมว่าเป็นคนที่ไม่มีความซื่อสัตย์ชอบรับสินบน ทั้งที่ความเป็นจริงคนตะวันตกเองก็เป็นผู้ที่รับสินบนเช่นกัน โอบิ โอกอนโกว เป็นตัวละครที่เป็นตัวอย่างสูญเสียคุณค่า สุดท้ายจึงทำให้ผู้อ่านได้ระลึกถึงการเปิดเรื่องในเรื่องนี้ว่าการที่โอบิ หันกลับมาใส่ชุดพื้นเมืองขึ้นศาสนเท่ากับเป็นการยกย่องตนเอง และเป็นเครื่องเตือนใจคนพื้นเมืองให้หันกลับไปมองว่าแท้จริงแล้วตัวตนของคนพื้นเมืองเป็นใคร และความสุขของเราอยู่ที่ไหนนั่นเอง เป็นการสร้างตัวละครที่เป็นแบบอย่างและถือเป็นภารกิจหนึ่งของนักเขียนอย่างอาเชเบด้วย

One of the consequences of the impact of western civilization of Africa, he says is "the disaster brought upon the African psyche in the period of subjection to alien races." Africans were induced to prefer western culture and to regard their own with contempt. It is part of African writer's business to teach his follow-Africans that there is nothing shameful in African cultures and traditions.¹⁰

นอกจากนั้น โอบิ โอกอนโกว จึงถือเป็นตัวละครสำคัญที่ใช้เป็นตัวอย่างของคนที่เป็นเหยื่อของสังคมนิยมระหว่างวัฒนธรรมแบบชนเผ่ากับวัฒนธรรมใหม่ที่ชาติมหาอำนาจนำมาปลูกฝังไว้ให้กับคนพื้นเมือง¹¹ เนื่องจากตัวละคร โอบิ โอกอนโกว เป็นคนพื้นเมืองที่ถูกส่งไปเรียนยังโรงเรียนของหมอสอนศาสนาตั้งแต่วัยเด็ก สิ่งที่เขาขาดก็คือโอกาสที่จะได้เรียนรู้วัฒนธรรมความเป็นคนเผ่า และเป็นหนึ่งในเด็กของชนพื้นเมืองที่ได้ไปศึกษาในทวีปยุโรป ความห่างไกลนี้ยังเป็นสิ่งที่ทำให้คนเหล่านี้ไม่ได้ทราบและเข้าใจตัวตนดั้งเดิมของตนเอง อีกทั้งเด็ก ๆ เหล่านี้เป็นคนที่มีส่วนในการรับวัฒนธรรมตะวันตกมา เมื่อรากฐานเดิมไม่ได้แข็งแรงและมั่นคงต่อวัฒนธรรมของตนเอง เมื่อคนกลุ่มนี้มีโอกาสรับวัฒนธรรมใหม่ ๆ จากตะวันตก กลุ่มนักเรียนนอกเหล่านี้จึงมีส่วนในการนำวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาเผยแพร่ให้ชนพื้นเมืองของตัวเองด้วย และ

¹⁰ Kalu Ogbaa, *Understanding Things Fall Apart a Student Casebook to Issues, Source, and Historical Documents*, p.176.

¹¹ Available From: <http://www.scholars.nus.edu.sg/andow/post/achebe/culross1.html>

การรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามานั้นถือเป็นการตัดชนพื้นเมืองให้ขาดจากรากเหง้าของชนเผ่าของสังคมดั้งเดิมที่เขาอยู่ กรณีของโอบิ โอกอนโกว มีตัวอย่างที่ชัดเจนในกรณีที่เขาจะแต่งงานกับคลารา หญิงสาวพื้นเมืองที่เป็น โอซู (Osu) โอบิไม่เข้าใจเลยว่าทำไมเขาถึงแต่งงานกับคลาราไม่ได้ ในเมื่อเขารู้ว่าเขาและครอบครัวนับถือพระเจ้า เขาจึงมีสิทธิ์ที่จะรักเพื่อนมนุษย์ทุกคนในโลกนี้อย่างเท่าเทียมกัน โอกอนโกวจึงไม่เข้าใจในสิ่งที่พ่อของเขาบอกว่ามันผิดต่อจารีตของคนเผ่าโอโบ เพราะโอบิมิได้มีสายใยของจารีตประเพณีของคนพื้นเมืองอยู่นั่นเอง และเป็นตอนที่แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งของวัฒนธรรมเก่ากับวัฒนธรรมใหม่ด้วย¹²

อาเซเบพยายามทำให้ผู้อ่านเห็นถึงความเป็นมนุษย์ของตัวละครโนเฝ้า เห็นถึงความซับซ้อนของชีวิตของตัวละคร ตัวละครทุกตัวมีปมปัญหาที่ต้องแก้ไข และปัญหาของตัวละครทุกตัวที่ต้องประสบพบเจอเป็นเหตุการณ์ที่อาจเกิดได้กับมนุษย์ทุกคน ปัญหาเหล่านี้ได้มีส่วนช่วยให้ตัวละครแต่ละตัวมีพัฒนาการในตัวเอง อาเซเบนำเสนอให้ตัวละครเอกสามารถเป็นผู้ที่สามารถกระทำความผิด หรือมีความเห็นผิดไปจากความถูกต้องตามอุดมคติและทำนองคลองธรรมได้ และที่สำคัญคืออาเซเบไม่ลืมที่จะนำความผิดพลาดเหล่านี้มาเป็นข้อเตือนใจผู้อ่านวรรณกรรมของเขาด้วย ให้สมกับที่เขาากล่าวว่าศิลปะต้องรับใช้มนุษย์¹³ อาเซเบได้นำเสนอตัวละครเพื่อเป็นการโต้แย้งข้อกล่าวหา ที่ชาวตะวันตกคิดและกระทำกับคนพื้นเมืองราวกับว่าคนพื้นเมืองแค่สิ่งมีชีวิตหรือเป็นเหมือนสัตว์ที่ไร้ค่า ใช้เงินตราซื้อขายเพื่อใช้เป็นทาสเป็นแรงงาน แสดงความรู้สึกว่าคนพื้นเมืองเป็นคนป่าเถื่อน ที่ไม่มีอารยธรรม ไม่มีวัฒนธรรม

- ตัวละครชาวตะวันตก

ตัวละครอีกกลุ่มที่มีความสำคัญอย่างมากในวรรณกรรมแนวหลังอาณานิคม คือ ตัวละครชาวตะวันตก เหตุที่ตัวละครชาวต่างชาติมีความสำคัญเนื่องจากเป็นตัวละครที่สร้างเพื่อเป็นคู่เปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างตัวละครพื้นเมืองกับตัวละครชาวตะวันตก การสร้างตัวละครที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับตัวละครของกลุ่มชนเผ่า เริ่มตั้งแต่ลักษณะทางกายโดยเฉพาะเรื่องของสีผิว ลักษณะนิสัยของกลุ่มคนที่เป็นชนชาติมหาอำนาจ ลักษณะในการดำเนิน

¹² See. [No Longer at Ease, pp. 150-158.]

¹³ Chinua Achebe, *Morning Yet on Creation Day: Essays*, (London: Heinemann, 1975), p.25.

ชีวิตที่แตกต่างระหว่างคนพื้นเมืองกับคนชาวที่เป็นเจ้าอาณานิคม ลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ภาพของความเป็นจักรวรรดินิยมมีความชัดเจนมากขึ้น

จุดเด่นของการนำเสนอภาพของคนชาวอยู่ที่อาเซเบพยายามมองคนชาวทั้งในด้านบวกและด้านลบ และสามารถถ่ายทอดออกมาให้ผู้อ่านรับทราบอย่างไม่มีการปิดบังหรือไม่มีอคติ โดยปกติถ้าพิจารณาว่าคนชาวก็เป็นกลุ่มคนที่มายึดครอง ใช้กำลัง หรือเอาไรต์เอาเปรียบต่อชนเผ่า ในทางตรงข้ามอาเซเบพยายามนำเสนอให้เห็นว่าคนชาวก็มีความเป็นมนุษย์เหมือนกับชนเผ่าที่มีทั้งคนที่ดีและคนที่ไม่ดี มีคนที่เอาไรต์เอาเปรียบและมีคนที่จริงใจต้องการช่วยเหลือชาติที่ยังมีวิทยาการต่าง ๆ ด้อยกว่าอย่างจริงใจตามหน้าที่ ๆ ได้รับมอบหมาย หรือเพราะการที่เขาต้องการรับใช้พระศาสนาในการเผยแผ่คริสต์ศาสนาเป็นต้น

ตัวอย่างเช่น มร.บราวน์ (Mr.Brown) หมอสอนศาสนาในเรื่อง *Things Fall Apart* ตัวละครตัวนี้เป็นตัวละครที่รับหน้าที่เป็นหมอสอนศาสนา ที่เข้ามาในช่วงแรก ๆ ของการล่าอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตก มร.บราวน์เป็นคนที่ยึดมั่นในศาสนาและศาสนาของเขาเป็นอย่างมาก เขาเชื่อว่าหน้าที่ที่เขาจะมาเผยแผ่ศาสนาเป็นหน้าที่ที่พระศาสนาได้มอบให้ มร.บราวน์มาอยู่ในอุมูโอเพียงด้วยความอดทน และพยายามทำให้คนในเผ่าค่อย ๆ หันมาเปลี่ยนความศรัทธาจากการนับถือเทพเจ้าหรืออำนาจเหนือธรรมชาติที่ไม่มีตัวตนแบบเดิม การสมมุติว่า ป่าเขา แม่น้ำ แผ่นดิน ว่ามีเทพเจ้านั้นมร.บราวน์ก็พยายามสร้างความเชื่อใหม่ให้คนในเผ่ากลับมาเชื่อว่าพระเจ้าของคนในเผ่ามีเพียงพระองค์เดียวที่เป็นเสมือนพระเจ้าผู้สร้างทุกสิ่งในโลก เป็นองค์เดียวกับที่เขา นับถือศรัทธา มร.บราวน์เป็นคนที่พยายามทำให้เส้นแบ่งของคำว่าคนผิวขาวผิวดำ เจ้าอาณานิคมกับชาติได้อาณานิคมหมดไป

มร.บราวน์ได้เข้ามาในดินแดนของเขาเผ่ามาช่วยทำให้คนที่ไม่ได้รับการยอมรับจากเผ่ารู้สึกว่ามีที่พึ่งและมีความสำคัญอย่างเท่าเทียมกันในสังคมใหม่ที่ มร.บราวน์สร้างขึ้น เขานำทั้งศาสนาใหม่เข้ามา นำเรื่องการศึกษาแบบใหม่เข้ามา อีกทั้งยังพยายามไม่สร้างความแตกแยกระหว่างคนในเผ่าดั้งเดิมกับคนที่หันมานับถือศาสนาใหม่ แม้อูเหมือนว่ากลุ่มของหมอสอนศาสนากับคนในศาสนาใหม่เป็นฝ่ายที่จะถูกกีดกันจากคนเผ่าดั้งเดิม ด้วยวิธีการให้ไปอยู่ในป่าผีสิง การไม่ให้ใช้น้ำ ฯ แต่มร.บราวน์ก็ยังพยายามรักษาความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้น วิธีการของมร.บราวน์จึงทำให้ได้ทั้งดินแดน ได้ทั้งกำลังคนใหม่ที่ช่วยเผยแผ่ศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนพื้นเมืองที่เริ่มบั่นใจให้กับศาสนาใหม่และศาสนาใหม่ และตัวมร.บราวน์เองก็ได้รับความศรัทธาด้วย

This growing feeling was due to Mr. Brown, the white missionary, who was very firm in restraining his flock from provoking the wrath of the clan. One member in particular was very difficult to restrain. His name was Enoch and his father was the priest of the snake cult. The story went around that Enoch had killed and eaten the sacred python, and that his father had cursed him.

Mr. Brown preached against such excess of zeal. Everything was possible, he told his energetic flock, but everything was not expedient. And so Mr. Brown came to be respected even by the clan, because he trod softly on its faith. He made friends with some of the great men of the clan and on one of his frequent visits to the neighboring villages he had been presented with a carved elephant tusk, which was a sign of dignity and rank. One of the great men in that village was called Akunna and he had given one of his sons to be taught the white men's knowledge in Mr. Brown's school.¹⁴

การใช้รูปแบบการสร้างตัวละครแบบ Stereotype นวนิยายเรื่อง Things Fall Apart อาเชเบได้นำเสนอตัวละครผิวขาว นักบวชในคริสต์ศาสนาผู้มาเผยแผ่ศาสนาในเวลาต่อมาจาก มร.บราวน์ เขาก็คือสารุคุณเจมส์ สมิท (Reverend James Smith) มร.สมิท คือตัวอย่างของคนขาวที่มองคนพื้นเมืองด้วยอคติทางชาติพันธุ์ ใช้สีผิวเป็นตัวแบ่งแยกความเป็นมนุษย์ มองว่าดำคือความชั่วร้าย มร.สมิทประณามนโยบายการใช้วิธีการประนีประนอมของ มร.บราวน์ เขามองว่าคนดำก็คือคนขาวก็คือคนขาว และศาสนสถานของเขามิใช่ที่พักพิงของคนไม่มีที่ไปอย่าง ที่ มร.บราวน์ เคยทำ เมื่อมีเหตุการณ์การเผ่าโบสถ์เกิดขึ้น มร.สมิท จึงไม่ยอมให้เหตุการณ์นั้นผ่านไปเหมือนมร.บราวน์ เขาร่วมมือกับข้าหลวงตำบลที่ชาติมหาอำนาจส่งมาใช้อำนาจที่มีมาจับตัวผู้กระทำผิดเพื่อนำไปลงโทษตามวิธีที่ศาลของชาติมหาอำนาจได้ตั้งไว้ในดินแดนอูมูโอเฟีย

¹⁴ Chinua Achebe, *Things Fall Apart*, pp.178-179.

Mr. Brown's successor was the Reverend James Smith, and he was a different kind of man. He condemned openly Mr. Brown's policy of compromise and accommodation. He saw things as black as white. And black as evil. He saw the world as a battlefield in which the children of light were locked in mortal conflict with the sons of darkness.¹⁵

นอกจากนั้นความโหดร้ายทารุณของคนขาวสามารถทำร้ายคนเผ่าที่มีกำลังน้อยกว่า นอกจากการกระทำของมร.สมิธ อาเชเบยังนำเสนอตัวละครของคนขาวที่มีอคติต่อคนพื้นเมืองที่แสดงออกโดยการใช้สายตารวมถึงความรู้สึกที่คนขาวมองคนชนเผ่าว่าเป็นคนที่ไม่พัฒนา ล้าหลัง หรือมีความป่าเถื่อน มีการคอร์รัปชันเป็นนิจุหรือบางคนมองว่าการคอร์รัปชันของคนในแอฟริกันเป็นสิ่งที่ติดมากับพวกเขาตลอด เช่น ในงานของอาเชเบเรื่อง *No Longer at Ease* ผู้พิพากษาที่เป็นคนตะวันตกใช้สายตาจ้องมองทนายที่เป็นคนผิวดำ

Whenever Mr. Justice William Galloway, Judge of the High Court of Lagos and the Southern Cameroons, Looked at a victim he fixed him with his gaze as a collector fixes his insect with formalin. He lowered his head like a charging ram and looked over his gold rimmed spectacles at the lawyer.¹⁶

สำหรับตัวละครชาวต่างชาติคนอื่น ๆ อาเชเบได้นำเสนอตัวละครของเขาให้เป็นแบบตัวละครแบบฉบับ (Stereotype) นักวิจารณ์เชื่อว่าเขาต้องการสร้างตัวละครต่างชาติที่เป็นแบบฉบับแบบนี้ก็เพื่อเป็นการล้อเลียนนวนิยายเรื่องอื่น ๆ ที่เขาเคยอ่านจากนักเขียนของชาติมหาอำนาจตะวันตกเขียนไว้อย่าง Joyce Cary หรือ Joseph Conrad เป็นต้น เนื่องจากนักเขียนเหล่านี้ได้เคยมองและเสนอภาพของคนพื้นเมืองให้เป็นแบบ Stereotype และประโยชน์ที่ใช้ตัวละครแบบฉบับนี้เป็นวิธีการโต้กลับและเสียดสีการมองความเป็นชนพื้นเมืองคนตะวันตกด้วย อีกทั้งยังทำให้ภาพของความเป็นคนพื้นเมืองมีมิติและโดดเด่นกว่าภาพของเจ้าอาณานิคม

¹⁵ Ibid., p.184.

¹⁶ Chinua Achebe, *No Longer at Ease*, p.1.

Achebe presents his European character, Winterbottom, Clark, and Wright as one dimensional stereotype. So successful is he that one critic misses the apparent irony (...) "Once again the white characters are not much more than parodies, though perfectly fair ones... someday Chinua Achebe must give us a white man whom takes as seriously as he does his Ibos, rather than a series of *dues ex machina*"¹⁷

ตัวละครคนผิวขาวในเรื่องที่นอกจาก T.K. Winterbottom แล้ว ยังมี Mr. Wright ที่เป็นตัวละครแบบฉบับที่มีความคล้ายกับ Mr. Rudbuck ของ จอห์น แคร์รี่ ที่มักจะเป็นผู้หาประโยชน์จากคนพื้นเมือง และมองว่าคนพื้นเมืองเป็นคนที่เกียจทำงานไม่คุ้มค่าแรง

Mr. Wright had then toyed with the idea of reducing the laborer's pay from three pence a day to something like two pence... Many of them (laborer) were, of course, bone lazy and could only respond to severe handling. But once you got used to them they could be quiet amusing. They were as loyal as pet dogs and their ability to improvise songs was incredible.¹⁸

จากตอนนี้อาเซเบยังคงแสดงให้เห็นว่าสายตาของชาวตะวันตกที่มองคนพื้นเมืองยังคงเป็นไปในทางลบ มีการใช้ความเปรียบกับสัตว์ "Pet dog" เป็นต้น ภาพเหล่านี้เป็นการคงความเป็นคนตะวันตกมองคนพื้นเมือง หรือ Mr. William Green เจ้านายของโอบิโอกอนโกวเป็นคนอังกฤษที่เป็นตัวอย่างของการสร้างตัวละครแบบฉบับของอาเซเบ มร.กรีนเป็นเสมือนตัวแทนของคนขาว เป็นตัวละครที่มองว่าคนพื้นเมืองรับสินบนจนเป็นเรื่องปกติ "The African is corrupt through and through."¹⁹ มีความขี้เกียจมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ "They are all corrupt," repeated Mr. Green²⁰ นอกจากนั้น มร.กรีน ยังเป็นตัวแทนของชาติเจ้าอาณานิคมอย่างแท้จริง

¹⁷ Available from: <http://www.wmich.edu.html>

¹⁸ Chinua Achebe, *Arrow of God*, pp. 76-77.

¹⁹ Chinua Achebe, *No Longer at Ease*, p. 3.

²⁰ *Ibid.*, p.4.

เพราะเขามีความเชื่ออยู่ตลอดเวลาว่าเขาเป็นผู้ที่ทำให้ชนพื้นเมืองได้รับการศึกษาแบบตะวันตก
 “We brought him Western education”²¹ และมร.กรีนมีความรู้สึกเช่นเดียวกับวินเทอร์บอททอม
 ที่ว่าแอฟริกันเป็นดินแดนที่มีภูมิอากาศที่ไม่ดี เป็นแหล่งของเชื้อโรค

“The fact that over countless centuries the African has
 been victim of the worst climate in the world and of every
 imaginable disease. Hardly his fault. But he has been sapped
 mentally and physically.”²²

การสร้างตัวละครที่แสดงถึงการได้กลับในกรณีที่ว่าคนพื้นเมืองป่าเถื่อน แต่ตัวอย่างที่จะ
 ยกต่อไปนี้เป็นตัวอย่างตัวละครคนขาวที่แสดงความป่าเถื่อนของตนเองออกมาโดยการลงโทษ
 เด็กด้วยความรุนแรง “Mr. Jones was the Inspector of Schools and was feared throughout
 the province. (...) Two year before, he had thrown a boy out of a window.”²³

สิ่งที่อาเซเบสามารถทำได้ดีที่สุดในการนำเสนอตัวละครคนตะวันตกคือ การย้ำและเปิด
 เผยให้เห็นถึงความคิดของคนตะวันตกที่ได้มองคนพื้นเมืองจนกลายเป็นแบบฉบับอย่างนี้ในงาน
 ทุกชิ้นไม่ว่าจะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์หรืองานในนวนิยาย และสิ่งที่เขาสามารถทำได้
 คือการลุกขึ้นมาปกป้องความเป็นชนพื้นเมืองความเป็นคนแอฟริกันของเขาเอง ว่าสิ่งที่คนตะวัน
 ตกกล่าวถึงนั้นไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริงของคนพื้นเมือง

กล่าวโดยสรุปว่าการเสนอภาพตัวละครผิวขาวของอาเซเบมีความชัดเจนในด้านการนำ
 เสนอภาพของความเป็นมนุษย์ในด้านบวกและด้านลบเช่นเดียวกับการสร้างตัวละครพื้นเมือง แต่
 อีกด้านหนึ่งอาเซเบได้ใช้วิธีการสร้างตัวละครพื้นเมืองของชาวตะวันตก (Stereotype) มาใช้ใ
 การสร้างภาพของคนขาวในนวนิยายของอาเซเบ เป็นเป็นการให้ภาพที่แสดงการได้กลับชาติ
 ตะวันตกอย่างที่คนตะวันตกคยมองคนพื้นเมืองไว้ เป็นเหมือนสัตว์ มารร้าย ความไม่ดีทั้งปวง
 คนพื้นเมืองก็มองคนขาวกลับว่าเป็นคนที่มีอคติ มองผู้อื่นแบบกดขี่ และคิดว่าตนดีกว่าชนชาติอื่น
 ๆ เป็นผู้นำความเจริญไปคนชาติอื่น ๆ แต่ในความเป็นจริงก็แอบแฝงจุดประสงค์ในการไปครอบ
 ครองดินแดนอื่น

²¹ Chinua Achebe, *No Longer at Ease*, p.4.

²² Ibid., p.4.

²³ Ibid., p.73.

4.1.3 การใช้มุมมองและการเล่า

การใช้มุมมองและการเล่าเรื่องในนวนิยายของอาเชเบ ในเรื่อง *Things Fall Apart* ผู้อ่านจะได้ยินเสียงผู้เล่าอยู่ตลอดเวลา และเป็นผู้เล่าที่รู้เรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเรื่องเป็นอย่างดี เช่น รู้ว่าโอกอนโกวเป็นใครมาจากไหน ครอบครัวเป็นอย่างไร มีปัญหาอะไรในชีวิต ไม่เฉพาะแต่โอกอนโกวเสียงของผู้เล่านี้ยังสามารถถ่ายทอดเรื่องราวของตัวละครตัวอื่นได้ด้วย ดังตัวอย่างที่จะยกต่อไปนี้ เสียงของผู้เล่าที่เล่าถึงอิกิเมฟูนาแต่สามารถเล่าถึงตัวละครอีกตัวหนึ่งคือ เอ็นไวเย (Nwoye) และสามารถรู้ความคิดความรู้สึกของตัวละครตัวนี้ได้ว่า เอ็นไวเยรู้สึกว่าเขาเองเป็นผู้ใหญ่ขึ้น ใช้เวลาอยู่กับพ่อเพื่อเรียนรู้เรื่องของผู้ชายมากกว่าจะอยู่ในกระท่อมของแม่ในเวลาที่เขาทำอาหาร

For three years Ikemefuna lived in Okonkwo's household and the elders of Umuofia seemed to have forgotten about him. He grew rapidly like a yam tendril in the rainy season, and it was full of the sap of life. He became wholly absorbed into his new family. He was like an elder brother to Nwoye, and from the very first seemed to have kindled a new fire in the younger boy, He made him feel grown-up; and they no longer spent the evenings in his mother's hut while she cooked, but now sat with Okonkwo in his obi, or watched him as sapped his palm tree for the evening wine.²⁴ (การเน้นเป็นของผู้วิจัย)

จากตัวอย่างด้านบนเห็นได้ว่าอาเชเบได้ใช้สรรพนามบุรุษที่สามในการเล่าเรื่อง โดยเป็นเสียงของผู้เล่าที่แทรกอยู่ในเรื่อง เป็นผู้เล่าที่สามารถรู้เรื่องราวของอิกิเมฟูนาที่มาอยู่กับโอกอนโกวว่านานถึงสามปี รู้ถึงความสัมพันธ์ของอิกิเมฟูนาที่ครอบครัวของโอกอนโกวว่าเป็นไปได้ดี

นอกจากนั้นการวิเคราะห์ถึงการเล่าเรื่องโดยรวมของนวนิยายทั้งสามเรื่องยังคงมีการใช้สรรพนามบุรุษที่สามแทนทั้งคนพื้นเมืองและคนตะวันตก การเล่าเรื่องของอาเชเบได้แสดงให้เห็นว่าในขณะที่ผู้ได้เล่าเรื่องของคนพื้นเมืองหรือของคนขาวผู้เล่าไม่ใช่คนที่ยืนอยู่ข้างใดข้างหนึ่งเขาได้ดึงตัวเองออกมาจากความเป็นคนพื้นเมืองและคนตะวันตก สามารถสื่อให้เห็นว่าผู้เล่ายืนอยู่

²⁴ Chinua Achebe, *Things Fall Apart*, p.52.

ในจุดที่เป็นกลางมิได้เข้าร่วมหรือมีอคติกับฝ่ายใด ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วถ้าไม่คำนึงถึงลักษณะทางชาติพันธุ์ อาเซเบสามารถเป็นได้ทั้งคนขาวและคนพื้นเมือง เนื่องจากเขาเกิดในดินแดนของคนพื้นเมืองเคยได้รับการศึกษาแบบชนพื้นเมืองคือเรื่องเล่าแบบมุขปาฐะที่อธิบายเกี่ยวกับจารีตประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ของคนเผ่า และอาเซเบก็มีโอกาสได้รับการศึกษาแบบตะวันตกได้มีโอกาสไปเรียนที่อังกฤษจึงได้รับอารยธรรมและวัฒนธรรมของคนตะวันตกด้วย ทำให้อาเซเบเข้าใจในวัฒนธรรมของสองชนชาติเป็นอย่างดี

การใช้มุมมองก็เป็นสิ่งที่สำคัญมากมุมมองเป็นเสมือนการยืมสายตาดูละครตัวใดตัวหนึ่งในเรื่องแล้วถ่ายทอดออกมาเป็นเรื่องเล่า โดยผ่านเสียงของผู้เล่าที่แตกต่างกันไปตามที่นักประพันธ์จะเลือกใช้ ประเด็นนี้จึงมีความเชื่อมโยงถึงประเด็นของตัวละคร การใช้มุมมองของอาเซเบมีจุดที่น่าสนใจตรงที่ อาเซเบได้พยายามใช้มุมมองแสดงออกถึงการโต้กลับมุมมองของตะวันตกที่มองชนพื้นเมืองได้ด้วย เช่นใน *Things Fall Apart* อาเซเบนำเสนอภาพคนขาวในมุมมองของคนพื้นเมืองและแสดงให้เห็นว่าเมื่อคนขาวเข้ามาในดินแดนของคนดำคนขาวจึงเป็นความผิดปกติ คนพื้นเมืองมองว่าคนขาวเป็นคนที่ เป็นโรคเรื้อนหรือเป็นคนเผือก

“During the last planting season a white man had appeared in their clan.”

“An albino,” suggested Okonkwo.

“He was not an albino. He was quite different.” He sipped his wine.” And he was riding an iron horse.²⁵

ในเรื่องภาษาคนพื้นเมืองก็มีภาษาของตนเองเมื่อคนขาวพยายามพูดภาษาของคนพื้นเมืองทำให้สำเนียงผิดเพี้ยนไปความหมายของคำก็ผิดไปด้วย เหตุการณ์นี้เมื่ออยู่ในมุมมองของคนเผ่าจึงกลายเป็นเรื่องขบขัน “Many people laughed at his dialect and the way he use words strangely. Instead of saying “my self” he answers said “my buttocks.”²⁶

การใช้มุมมองและเสียงของผู้เล่าของอาเซเบถือเป็นความลงตัวและผ่านการคัดสรรรวม ทั้งเลือกใช้ให้เหมาะกับเนื้อหาที่จะเล่าได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังสามารถแฝงการโต้กลับวรรณกรรม

²⁵ Chinua Achebe, *Things Fall Apart.*, p.138.

²⁶ Ibid., p.144.

ของตะวันตก นำเสนอเป็นภาพที่แสดงการล้อเลียนเสียดสีมุมมองของชาวตะวันตกได้เป็นอย่างดีด้วย

4.2 ภาษา

ภาษาถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่สำคัญ ภาษาสามารถบ่งบอกชาติพันธุ์ของมนุษย์ และในกรณีของจักรวรรดินิยมการกดขี่ทางภาษาโดยนำระบบการศึกษาภาษาของเจ้าอาณานิคม มาเป็นบรรทัดฐานทางภาษาให้กับคนพื้นเมือง²⁷ ตั้งภาษาอังกฤษให้เป็นภาษาศูนย์กลางและพยายามสร้างความสำคัญให้กับภาษาของตนเอง เช่น ทำให้เป็นภาษาราชการ เป็นต้น ดังนั้นเมื่อมีการครอบครองอาณานิคมการนำภาษาของเจ้าอาณานิคมไปใช้กับคนพื้นเมือง เท่ากับเป็นการนำภาษาของตนเองไปลบล้างภาษาของคนพื้นเมือง ดังนั้นภาษาจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในงานวรรณกรรมของอาเซเบ เพราะการเลือกใช้ภาษาของอาเซเบนั้นมีส่วนสัมพันธ์กับการถ่ายทอดความเป็นวรรณกรรมแนวหลังอาณานิคม ไม่ว่าจะเป็นเหตุผลของการเลือกใช้ภาษาอังกฤษ การใช้คำพื้นเมือง การใช้สำนวนโวหารต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมให้อ่านนวนิยายสามารถเข้าถึงเนื้อหาและจุดมุ่งหมายในการประพันธ์ของผู้ประพันธ์ได้ชัดเจนขึ้น

4.2.1. การใช้ภาษาอังกฤษในนวนิยายของอาเซเบ

การใช้ภาษาของอาเซเบได้แสดงให้เห็นถึงกลยุทธ์การรับเอาสิ่งที่มีอยู่ในวัฒนธรรมของเจ้าอาณานิคมมาปรับเปลี่ยน เพื่อให้อาเซเบได้มีอำนาจในการใช้ภาษาในรูปแบบใหม่ของเขา โดยวิธีการแรกคือการใช้ภาษาอังกฤษในการเขียนนวนิยายของอาเซเบ

ซิงูอา อาเซเบ เป็นนักเขียนไนจีเรียคนแรก ๆ ที่ใช้ภาษาอังกฤษในการถ่ายทอดนวนิยายของเขา เขานำเสนอความซับซ้อนทางสังคมและวัฒนธรรมของชนเผ่าอึโบผ่านวรรณกรรมซึ่งต้องใช้ภาษาเป็นสื่อ การใช้ภาษาอังกฤษในนวนิยายของอาเซเบเป็นสิ่งที่นักวิเคราะห์วิจารณ์วรรณคดีให้ความสำคัญ เพราะเหตุใดอาเซเบถึงเลือกใช้ภาษาอังกฤษในการนำเสนอนวนิยายของเขา คำตอบคืออาเซเบไม่มีภาษาพื้นเมืองที่เป็นภาษาเขียนของตนเอง ภาษาพื้นเมืองนั้นมีแต่ภาษาพูด

²⁷ Bill Ashcroft, Gareth Griffiths and Helen Tiffin, *The Empire Writes Back Theory and Practice in Post-Colonial Literature*. 2nd ed. (London and New York: Routledge, 2003), p.7.

การสร้างนวนิยายที่เป็นงานเขียนจึงมีข้อจำกัดในการใช้ภาษาท้องถิ่น ดังนั้นอาเชเบจึงเลือกที่นำภาษาของชาติเจ้าอาณานิคมมาใช้ ภาษาอังกฤษถือเป็นภาษาที่อาเชเบคุ้นเคยเพราะได้ศึกษามาตั้งแต่ยังเล็ก ซึ่งการใช้ภาษาอังกฤษนี้จะทำให้เขาสามารถสื่อสารได้กับคนพื้นเมืองและกับคนทั่วไป อาเชเบหาจุดรวมที่จะสามารถสื่อสารได้ทั้งคนพื้นเมืองและคนตะวันตก แต่ภาษาอังกฤษที่อาเชเบใช้ไม่ใช่ภาษาอังกฤษตามมาตรฐานของเจ้าอาณานิคมทั้งหมด เขาพยายามสร้างภาษาอังกฤษแบบใหม่เหมาะสมกับสภาวะของแอฟริกันยุคใหม่

"I feel that the English Language will be able to carry the weight of my African experience. But it will have to be new English, still in full communion with its ancestral home but altered to suit its new African surroundings"²⁸

สาเหตุอีกประการที่อาเชเบเลือกใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเนื่องจากความหลากหลายของภาษาพื้นเมืองที่มีเป็นจำนวนมาก จึงถือเป็นเรื่องยากที่จะใช้ภาษาพื้นเมืองแสดงออกถึงภาพรวมของความเป็นแอฟริกัน (Africanness) อีกทั้งนวนิยายของอาเชเบยังต้องการให้คนแอฟริกันในปัจจุบันได้อ่านและทำความเข้าใจในตัวตนของตนเอง เลิกละอายและยอมรับข้อดีและข้อด้อยของตนเองที่อาเชเบพยายามเขียนไว้ในนวนิยายของเขา เขาจึงเลือกภาษาอังกฤษที่คนแอฟริกันเหล่านี้ได้มีโอกาสศึกษาและเรียนรู้มาแล้วในช่วงที่ตกอยู่ใต้อาณานิคมของอังกฤษเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร เมื่ออาเชเบเลือกใช้ภาษาอังกฤษในการลบภาพของความเป็นแอฟริกันที่มีความบิดเบือนไปจากความเป็นจริงแล้ว อาเชเบจึงต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นผู้ช่วยในการนำเสนอภาพความเป็นแอฟริกันที่แท้จริงให้ผู้อ่านได้เข้าใจด้วย

อาเชเบใช้วิธีการปรับเปลี่ยนภาษาอังกฤษของเจ้าอาณานิคมให้เป็นภาษาอังกฤษแบบของอาเชเบเอง ลักษณะการใช้ภาษาอังกฤษของอาเชเบมีจุดน่าสนใจอยู่ตรงที่มีการใช้ภาษาอังกฤษปนกับภาษาพื้นเมือง ลักษณะการผสมปนเปื้อนนี้แยกออกเป็นสองแบบคือ การผสมคำศัพท์เป็นคำ ๆ และ การผสมหลายคำจนทำให้มีผลกระทบต่อโครงสร้างทางไวยากรณ์แบบเดิมนวนิยายเรื่อง *Things Fall Apart* มีลักษณะการใช้ภาษาอังกฤษผสมกับคำพื้นเมือง โดยส่วนใหญ่จะเป็นคำศัพท์ที่เป็นชื่อเฉพาะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นชื่อเทพเจ้า ชื่อพิธีกรรม หรือชื่อเฉพาะที่

²⁸ Chinua Achebe 'The African Writer and the English Language', *Morning Yet on Creation Day* (London: Heinemann Educational Books), p.62.

เป็นที่รู้จักเฉพาะในวัฒนธรรมเผ่า เช่น อูลิ (Uli) คือ การทาสีตามร่างกายของผู้หญิงเผ่าอโโบ, เอกวูกวู (Egwugwu) ผู้ที่สวมหน้ากากเต้นรำเพื่อรับบทบาทเป็นวิญญาณของบรรพบุรุษ หรือ อ็อกบันเจ (Ogbanje) คือ เป็นเด็กที่ตายแล้วมาเกิดใหม่ครั้งแล้วครั้งเล่าเพื่อสร้างความเจ็บปวดให้กับมารดา การใช้คำศัพท์เหล่านี้เป็นคำที่มีความสำคัญที่แสดงถึงวัฒนธรรมของคนพื้นเมือง ข้อสังเกตอีกประการคืออาเซเบจะไม่แปลคำศัพท์เหล่านี้ให้ผู้อ่านเข้าใจ เพราะอาเซเบต้องการนำเสนอให้รู้ว่าสิ่งเหล่านี้คือการมีตัวตนของวัฒนธรรมพื้นเมือง แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างทางระหว่างภาษาพื้นเมืองกับภาษาของเจ้าอาณานิคม เป็นการรักษาคูณค่าของภาษาพื้นเมืองไว้พร้อมกับเป็นการตั้งคำถามย้อนกลับด้วยว่า เมื่ออาเซเบถ่ายทอดด้วยภาษาพื้นเมืองผู้อ่านยอมไม่เข้าใจทั้งหมด เช่นเดียวกับคนตะวันตกที่เข้ามาในดินแดนของคนพื้นเมืองแล้วกล่าวว่าวัฒนธรรมของคนพื้นเมืองเป็นวัฒนธรรมที่ไม่ดี ทั้ง ๆ ที่คนตะวันตกยังไม่เข้าใจวัฒนธรรมที่แท้จริงของคนพื้นเมือง

สิ่งที่อาเซเบใช้วิธีการใช้คำศัพท์พื้นเมืองโดยไม่แปลเป็นการแสดงให้เห็นว่าการที่คนตะวันตกมาพบเห็นวิถีชีวิตของคนพื้นเมืองแล้วนำไปเขียนโดยไม่เข้าใจนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และมีผลให้ภาพที่ชาวตะวันตกสื่อออกมาบิดเบือนไปจากหลักเหตุผลและความเป็นจริง จนเกิดเป็นอคติที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน เหมือนกับที่โกลคอนโกวตัวละครเอกเรื่อง *Things Fall Apart* ได้ตั้งคำถามกับเพื่อนของเขาคือโอเบยริกาถึงเรื่องความเข้าใจของคนชาวที่มีต่อวัฒนธรรมเรื่องที่ดินของคนพื้นเมืองว่า

“Does the white man understand our custom about land?”

“How can he when he dose not speak our tongue? But he says our customs are bad; and our brothers who have taken up his religion also say our customs are bad. (...)”²⁹ (การเน้นเป็นของผู้วิจัย)

แต่การใช้ภาษาที่ไม่แปลอาจทำให้อ่านไม่เข้าใจในสิ่งที่นักเขียนสื่อ อาเซเบก็เข้าใจถึงขอบเขตของการใช้ภาษาแบบนี้ดี เพราะหากผู้อ่านไม่เข้าใจในสิ่งที่เขาสื่อสารสาระที่เขาส่งไปถึง

²⁹ Chinua Achebe, *Things Fall Apart.*, p.176.

ผู้อ่านก็จะไร้ประสิทธิผล ความต้องการลบล้างอคติของชาวตะวันตกก็จะมีทางสำเร็จได้ ดังนั้นอาเชเบจึงพยายามทำให้ผู้อ่านเข้าใจคำศัพท์เหล่านั้นได้โดยใช้บริบทที่อยู่แวดล้อมคำพื้นเมืองนั้นเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการอธิบายโดยที่ผู้อ่านจะสามารถเข้าใจคำศัพท์นั้นได้โดยปริยาย และการใช้ภาษาที่ไม่แปลอาจเป็นการสื่อได้ว่าภาษาอังกฤษของเจ้าอาณานิคมยังไม่มีควมรุ่มรวยทางภาษามากเท่าภาษาของคนพื้นเมืองจึงไม่สามารถหาคำศัพท์ใดมาแทนได้ ในบางครั้งเรื่องของการเลือกใช้คำ คำบางคำมีคำศัพท์เฉพาะในภาษาอังกฤษแต่อาเชเบเลือกที่จะไม่ใช่แล้วหาคำศัพท์อื่นแทนลงไป เช่น คำว่า จักรยาน (Bicycle) อาเชเบกลับคิดคำขึ้นใช้ใหม่คือคำว่า "Iron-Horse" วิธีการเช่นนี้เป็นการสื่อให้เห็นภาพความไม่รู้ ความไร้เดียงสาของคนพื้นเมืองที่อธิบายถึงสิ่งใหม่ที่ชาติมหาอำนาจใช้แล้วเป็นสิ่งที่คนเผ่าไม่มีตามที่ตาเห็น

การใช้ภาษาอังกฤษปนกับภาษาพื้นเมืองในงานของอาเชเบมีลักษณะที่เปลี่ยนไป คือเริ่มมีการใช้คำพื้นเมืองปะปนมากขึ้น และการใช้คำพื้นเมืองร่วมกับไวยากรณ์ของภาษาอังกฤษนี้มีมากจนกลายเป็นภาษาอังกฤษแบบใหม่ที่เรียกว่าเป็น "African-English" อาเชเบใช้ภาษาของเจ้าอาณานิคมมาผสมกับภาษาพื้นเมืองของตนเอง จนกลายเป็นการใช้ภาษาแบบใหม่ที่แม้แต่คนอังกฤษผู้เป็นเจ้าของภาษาก็มีอาจเข้าใจได้ เพื่อให้ภาษาอังกฤษที่คนอังกฤษนำมาสอนไม่มีความบริสุทธิ์อย่างที่เคยเป็น เท่ากับเป็นการโค่นล้มวัฒนธรรมทางภาษาของเจ้าอาณานิคมทำให้ภาษาของเจ้าอาณานิคมกลายเป็นภาษาที่ไม่บริสุทธิ์ ทำลายมาตรฐานภาษาของเจ้าอาณานิคมเท่ากับว่าคนเผ่าที่ไม่เคยมีภาษาเขียนเป็นของตนเองก็สามารถมีภาษาของตนเองใช้โดยเอามาจากภาษาของเจ้าอาณานิคมมาดัดแปลงให้กลายเป็นภาษาของตนเอง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่เป็นที่เข้าใจกันเฉพาะในกลุ่มคนแอฟริกัน ตัวอย่างการใช้ภาษาลูกผสม (Pidgin) แบบ African English ระหว่างภาษาเผ่ากับภาษาของเจ้าอาณานิคมในนวนิยายเรื่อง *No Longer at Ease*

Joseph always put on an impressive manner when speaking on the telephone. He never spoke Ibo or Pidgin English at such moments. When he hung up he told his colleagues: "That na my brother. Just return from over seas. B.A. (Honors) Classics." He always preferred the fiction of Classics to the truth of English. It sounded more impressive.

"What department he de work?"

"Secretary to the scholarship Board"

"E go make plenty money there. Every student who wan' go England go de see am for house."

“E no be like dat,” said Joseph. “Him na gentleman. No fit take bribe.”³⁰

(การเน้นเป็นของผู้วิจัย)

จากตัวอย่างเห็นได้ชัดว่านอกจากบทสนทนาที่เห็นว่าเป็นการสนทนาที่มีภาษาอังกฤษและภาษาเผ่าปนกัน ภาษาแบบนี้คนในท้องถิ่นเท่านั้นที่จะสามารถเข้าใจกันเองได้ เห็นได้ว่ารูปแบบของไวยากรณ์ภาษาอังกฤษแบบมาตรฐานได้ผิดไปจากไวยากรณ์มาตรฐานของอังกฤษ เปลี่ยนเป็นไวยากรณ์แบบลูกผสม เมื่อลองอ่านตามศัพท์บางคำยังแสดงให้เห็นว่าเป็นสำเนียงของภาษาพูดด้วย และในประโยคตัวอย่างข้างต้นเป็นการเสียดสีคนพื้นเมืองของอาเซเบเองด้วยตรงข้อความที่ว่า “He never spoke Ibo or Pidgin English at such moments” แต่ข้อความที่เป็นสนทนาที่ตามมากลายเป็นภาษาแบบลูกผสม (Pidgin) ทั้งสิ้น อาเซเบได้ชี้ให้เห็นว่าคนพื้นเมืองแม้ว่าจะไม่เข้าใจภาษาอังกฤษดี แต่พยายามที่จะพูดที่จะใช้ภาษาอังกฤษแม้ว่าจะเป็นภาษาที่ผิด ๆ ถูก ๆ ก็ตาม

ผู้อ่านจะเห็นได้ว่าจุดมุ่งหมายการใช้ภาษาอังกฤษในงานของอาเซเบได้เปลี่ยนไป เดิมนอกจากจะเป็นการลบหลู่และนำเสนอภาพความเป็นชนพื้นเมือง ในนวนิยายเรื่องหลัง ๆ ยังใช้เป็นเครื่องมือในการล้อเลียนเสียดสีทั้งชาติมหาอำนาจและคนพื้นเมืองของตนที่หันไปใช้ภาษาของเจ้าอาณานิคม จากตัวอย่างการเลือกนำภาษาอังกฤษมาใช้ถ่ายทอดในนวนิยายของอาเซเบทำให้นึกถึงสิ่งที่ Ashcroft และคณะ ได้เสนอไว้ว่า “english” แทนคำว่า “English” เพื่อบอกถึงกลยุทธ์ในการรับเอาภาษาของชาติมหาอำนาจมาใช้ปรับและสร้างเป็นภาษาใหม่ของนักประพันธ์ในกลุ่มหลังอาณานิคม³¹ และอาเซเบก็เป็นนักเขียนยุคหลังอาณานิคมคนหนึ่งที่ใช้วิธีดังกล่าว

4.2.2. การใช้สำนวน ภาษิต ตำนาน และโวหารต่าง ๆ

วิธีการที่อาเซเบใช้ในการนำเสนอที่แตกต่างไปจากนักเขียนคนอื่น ๆ และถือว่าอาเซเบเป็นต้นแบบในการเขียนวรรณกรรมแบบนี้คือ การใช้สำนวน ภาษิต ตำนาน โวหารต่าง ๆ ประสานอยู่ในนวนิยายของอาเซเบ วัฒนธรรมของการใช้สำนวนและเรื่องเล่าเหล่านี้ถือเป็นวัฒนธรรมหนึ่งที่ชาวอิโบให้ความสำคัญ “Among the Igbo the art of conversation is regarded

³⁰ Chinua Achebe, *No Longer at Ease*, pp.88-89.

³¹ Bill Ashcroft, Gareth Griffiths and Helen Tiffin, *The Empire Writes Back*, p. 37.

very highly, and proverbs are the palm-oil with which words are eaten"³² ด้วยเหตุนี้อาเซเบจึงมีทักษะในการใช้ภาษาอยู่ในตัวและเป็นสมบัติที่บรรพบุรุษของชนพื้นเมืองมอบให้ อีกทั้งเป็นสิ่งที่ไม่ได้ในวรรณกรรมหลังอาณานิคม หรือเอกสารทางมานุษยวิทยาและประวัติศาสตร์ของชาวตะวันตก

อาเซเบได้ให้ความสำคัญกับเรื่องเล่า ตำนาน สำนวนโวหารที่แทรกอยู่เป็นอย่างมาก เพราะเรื่องเหล่านี้ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการถ่ายทอดวัฒนธรรม ความเชื่อ คติชนแห่งของเขาได้อย่างสนุกสนานและแนบเนียนจนผู้อ่านไม่รู้สึกระคายคั่งงอว่ากำลังมีคนพูดถึงความเชื่อ หรือวัฒนธรรมประเพณี หรือคำสอนของชนเผ่าอยู่เลย ผู้อ่านจะมีความรู้สึกเหมือนได้อ่านนิทานจากการเล่าเรื่องแทรกเหล่านี้ อาเซเบมักใช้การเล่าเรื่องแทรกในช่วงที่เป็นคำสอนหรือการบอกเล่าของบรรพบุรุษ เช่นในช่วงที่โกลคอนโกวสอนลูก ๆ ของเขา หรือแม้แต่ผู้ใหญ่ในเผ่าสอนเด็ก ๆ

So Okonkwo encouraged the boys to sit with him in his obi, and he told them stories of the land – masculine stories of violence and bloodshed. Nwoye knew it was right to be masculine and to be violent, but somehow prefer the stories that his mother used to tell, (...) He remembered the story she often told of the quarrel between Earth and Sky long ago, and how Sky withheld rain for seven years, until crops withered and the dead could not be buried because the hoes broke on the stony Earth. At last Vulture was sent to plead with Sky, and to soften his heart with a song of the suffering of the sons of men. (...) ³³

จากตัวอย่างผู้อ่านได้เห็นภาพว่าผู้ใหญ่ได้เล่าเรื่องที่เป็นเหมือนตำนานให้เด็ก ๆ ฟัง และการที่อาเซเบสามารถแทรกเรื่องเหล่านี้ไว้ในนวนิยายของเขาเพราะเขามีประสบการณ์ในการเป็นผู้ที่รับฟังเรื่องเล่าเหล่านี้จากแม่และพี่สาวของเขามาก่อน เป็นประสบการณ์ตรงที่อาเซเบเคยและเป็นวิถีชีวิตของชนเผ่าส่วนใหญ่ก็ได้รับการถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรมต่าง ๆ ทางเรื่องเล่าแบบมุขปาฐะ มีคำยืนยันในเรื่องของการให้ความสำคัญกับเรื่องเล่าและการได้ฟังเรื่องเล่าจากบรรพบุรุษของอาเซเบดังนี้

³² Chinua Achebe, *Things Fall Apart.*, p.7.

³³ Ibid., p.53.

My concern is that stories are not only retrieve and kept alive but also added to, just as they always were, and I think this is really what a living tradition storyteller would do . I love the stories my mother and elder sister told me, but there were always little changes here and there. And this was part of entertainment – you hear a tale a hundred times, but each day there was one additional little twist, which was expected.³⁴

ข้อความข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยยืนยันเรื่องความผูกพันของเรื่องเล่ากับคนอโโบ และเรื่องเล่านี้ถือเป็นสิ่งที่อาเซเบรักและได้รับการถ่ายทอดจากแม่และพี่สาวนับครั้งไม่ถ้วน ความผูกพันกับเรื่องเล่าของอาเซเบจึงถูกถ่ายทอดไว้ในนวนิยายของอาเซเบ และจุดนี้เองที่ทำให้เห็นว่าเรื่องเล่าที่อาเซเบนำมาใช้ในนวนิยายของเขาเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นจุดเด่นของความเป็นชนเผ่าประการหนึ่งคือ เรื่องเล่าเป็นเหมือนสายใยที่ทำให้เห็นว่าคนเผ่าเป็นมนุษย์บรรพบุรุษ มีการส่งต่อและสืบทอดวัฒนธรรมด้วยระบบของเรื่องเล่ามุขปาฐะ และเรื่องเล่าเหล่านี้เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะธำรงความเป็นเผ่าไว้ เพราะเนื้อหาของเรื่องเล่าได้บอกถึงจารีต วัฒนธรรม ประเพณี และประวัติศาสตร์ของชนพื้นเมือง Laura C. Gardner กล่าวว่า นวนิยายของอาเซเบได้บอกรายละเอียดของการล่มสลายของชนเผ่าอโโบเมื่อชาติมหาอำนาจเข้ามาครอบครอง พร้อมทั้งเป็นนวนิยายที่รักษาความเป็นพื้นเมืองด้วยการสอดแทรกเรื่องเล่าต่าง ๆ ที่เป็นคติชนของชนเผ่าอโโบได้เป็นอย่างดีทั้ง ๆ ที่อาเซเบได้เขียนนวนิยายเป็นร้อยแก้วภาษาอังกฤษ³⁵

นอกจากนั้นการใช้สำนวนภาษิตต่าง ๆ ถือเป็นวิถีชีวิตที่สำคัญอย่างหนึ่งของคนในเผ่าหนึ่งในคนเผ่าอโโบ ตัวอย่างของการใช้ภาษิตในนวนิยายของอาเซเบเช่น “The fox must be chase away first, after, the hen might be warned about wandering into the bush”³⁶ หมายถึง เราต้องคิดและแก้ไขปัญหาที่อยู่ตรงหน้าก่อนที่จะคิดไปถึงอนาคต จึงเห็นได้ว่าการใช้ภาษิตของอาเซเบมิใช่แต่เพียงการถ่ายทอดเรื่องความงามทางภาษาของของชาวอโโบเท่านั้น แต่ภาษิตยังต้องอาศัยการตีความ และเป็นโจทย์ที่อาเซเบเก็บไว้ให้ผู้อ่านได้คิดในความหมายที่ลึกซึ้งที่อยู่ภายในด้วย อาเซเบนำเสนอภาษิตเหล่านี้เพื่อให้เห็นว่า คนพื้นเมืองนั้นมีความลุ่มลึกในเรื่องความคิด

³⁴ Parabola: *Myth and the Quest for Meaning* 6, no.2 (May 1981): 33-37.

³⁵ Available From : [http:// www.postcolonialweb.org/Nigeria/orality.html](http://www.postcolonialweb.org/Nigeria/orality.html)

³⁶ Chinua Achebe, *Things Fall Apart*, p.40.

และการถ่ายทอดคำพูด มีความละเอียดละไมในการใช้ภาษามีความลึกซึ้งและต้องการการทำความเข้าใจเป็นอย่างมาก ภาษิตของอโอบีที่อาเซเบได้พยายามนำเสนอโดยใช้ภาษาอังกฤษนี้ ถือเป็นความพยายามในการสร้างภาษาอังกฤษแบบแอฟริกันอย่างแท้จริง และสามารถใช้เป็นภาษาที่บ่งบอกความเป็นชนเผ่าอโอบีได้อย่างชัดเจน

ลักษณะเด่นอีกประการของการใช้ความเปรียบของอาเซเบคือการเปรียบเทียบกับธรรมชาติที่มีอยู่รอบตัว และเป็นสิ่งที่คนเผ่าระลึกถึงอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นต้นไม้ สายน้ำ สัตว์ ฯลฯ เป็นต้น การใช้ความเปรียบกับธรรมชาติต่าง ๆ ด้วยเหตุผลที่ชนเผ่ามีความผูกพันกับธรรมชาติ สภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยธรรมชาติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นต้นไม้หรือสัตว์ต่าง ๆ และให้เห็นว่าคนเผ่าให้ความสำคัญกับธรรมชาติเหล่านี้ เพราะพวกเขาต้องอาศัยธรรมชาติในการดำรงชีวิตอยู่ อิทธิพลนี้เองที่ได้ส่งมาถึงเรื่องของการใช้ภาษาของอาเซเบด้วย งานของอาเซเบจึงมักมีการใช้ความเปรียบกับธรรมชาติของสัตว์อย่างที่เปรียบการเคลื่อนไหวของโอบีโองว่ามีความรวดเร็วว่องไวเหมือนปลาที่ว่ายน้ำไหลอยู่ในน้ำ เป็นต้น “but Okonkwo was a slippery as a fish in water”³⁷

ในบางครั้งการเลือกใช้คำของอาเซเบก็มีความพิเศษที่อาเซเบมักสรรหาคำที่มีเสียงคล้ายคลึงกันมาใช้มีการเล่นคำหรือมักจะมีการใช้คำซ้ำ ๆ อยู่เสมอ จากตัวอย่างก็จะเห็นว่าอาเซเบใช้ความพยายามในการแต่งโดยการหาคำศัพท์และใส่คำเหล่านั้นลงในบริบทได้อย่างลงตัว โดยเน้นที่คำว่า bush และ คำว่า compound

There was a small bush behind's compound. The only opening into the bush from the compound. The only opening into this bush from the compound was a little round hold in the red earth wall (...) The hold would not let a man through. It was the bush that Obierika led the Commissioner and his men They skirted round the compound , keeping close the wall. (การเน้นเป็นของผู้วิจัย)³⁸

³⁷ Ibid., p.3.

³⁸ Ibid., p.207.

Katharine Slattery ได้กล่าวถึงการใช้ภาษาของอาเซเบไว้ว่า “ จุดเด่นการใช้ภาษาของอาเซเบอยู่ที่ความลุ่มลึกในการใช้สังคมที่มีการใช้หลายภาษา แต่เขาเชื่อว่าเสน่ห์และความงามของการใช้ภาษาทั้งหลายอยู่ที่การใช้ภาษาพื้นถิ่นอย่างภาษาอิโบร่วมด้วย”³⁹ เป็นภาษาที่มีลักษณะที่สามารถบรรยายให้เห็นสภาพความเป็นชนพื้นเมืองของอิโบได้อย่างชัดเจน แทรกด้วยการเสียดสีและได้กลั้ววรรณกรรมของตะวันตกได้อยู่เป็นระยะ ๆ

กล่าวโดยสรุปความสามารถของอาเซเบที่ทำให้ร้อยแก้วกับร้อยกรองอยู่ด้วยกันได้อย่างลงตัวนั้นเป็นเหตุจาก อาเซเบ ได้มีพื้นฐานจากความเป็นคนพื้นเมืองปกติวรรณกรรมของคนพื้นเมืองเป็นแบบมุขปาฐะเป็นส่วนใหญ่ คนอิโบให้ความสำคัญเรื่องการใช้ภาษาเป็นอย่างมาก อีกทั้งอาเซเบยังได้มีโอกาสศึกษาภาษาอังกฤษโดยเฉพาะเป็นการศึกษาด้านวรรณคดีโดยตรงและเป็นการศึกษาอย่างจริงจัง จึงส่งผลให้งานของอาเซเบมีความโดดเด่นเรื่องการใช้ภาษาเป็นอย่างมากด้วย

จากตัวอย่างที่ยกมาพอเป็นสังเขปเห็นได้ว่าการใช้ภาษาของอาเซเบเน้นเรื่องของวิธีการนำคำทั้งที่เป็นการนำภาษาดั้งเดิมของตนและภาษาอังกฤษของชาวตะวันตกมาใช้ การใช้คำซ้ำหรือการใช้คำเปรียบเทียบกับต่าง ๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพบว่าอาเซเบได้พยายามแสดงความเป็นชนเผ่าอิโบ พยายามคงรูปแบบเดิม ๆ ถือเป็นเรื่องที่ยากมากที่จะมีใครนำทั้งรูปแบบ เนื้อหา ภาษา และวัฒนธรรมการเขียนของรูปแบบหนึ่งคือแบบแอฟริกันเข้ามาหลอมรวมกับความเป็นตะวันตกได้อย่างดีดังที่ Ashcroft และคณะได้กล่าวถึงการเขียนนวนิยายของอาเซเบไว้ว่า

A Powerful instrument control used by the colonizing power is the instrument of language. Language forms a huge part of the culture of a people – it is through their language that they express their folk tales, myth, and proverb. For this reason, the imperial powers invariably attempted to stamp out native languages and replace them with their own⁴⁰

³⁹ Available from: [http:// www.qub.ac.uk/en/imperial/nigeria/language.htm](http://www.qub.ac.uk/en/imperial/nigeria/language.htm)

⁴⁰ Bill Ashcroft, Gareth Griffith and Helen Tiffin. *The Post-Colonial Studies*

แม้ว่าชาติมหาอำนาจจะพยายามเอาภาษาของตนเองมาให้ชนพื้นเมืองศึกษา แต่ชนพื้นเมืองอย่างอาเซเบกลับศึกษาและนำมาใช้ อีกทั้งยังสามารถนำจุดเด่นในภาษาของเขามาใช้ร่วมกับภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี จนอาเซเบได้กลายเป็นต้นแบบของนักเขียนรุ่นหลัง ๆ อีกหลายคนไม่ว่าจะเป็น และคนอื่น ๆ อีกหลายคน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย